

ква, основалъ францискански манастиръ, а когато билъ назначенъ отъ папата за софийски епископъ, за по-голѣма безопасностъ избралъ си за седалище Кипровецъ (1600—1623). Приемниците му, сѣщо францисканци, всички били родомъ отъ Кипровецъ, но образование получили въ Римъ. Епископъ *Илия* (1623—1642) билъ даже отъ болярския родъ Маринови. Най-голѣмиятъ разцѣтъ на града съвпада съ времето на епископа *Петъръ Деодата* (1642—1674), при когото софийското католическо епископство било издигнато въ архиепископство. Кипровецъ ималъ тогава 2000 жители; много дубровничани живѣли тамъ по търговия, а сами кипровчани пакъ като търговци пжтували по Турция, Влашко и Седмиградско. По-близките села *Копиловецъ* (1600 ж., сега — Копеловци), населената отъ соколници *Желѣзна* (400 ж.) и малката *Клисура* (140 жит.) били католически и имали не само черкви, но и училища. Черквитъ притежавали много воденици, ливади, лозя, градини, дюкяни въ Кипровския пазаръ, които тѣ получили по завещания. Нравитѣ, облѣклото и наречието на жителитѣ свидетелствували за тѣхния небългарски (саксонски) произходъ. Църковната власт на архиепископа, чиито претенции били твърде умѣрени, но при все това често бивалъ презъ своитѣ пжтувания арестуванъ и ограбванъ отъ турцитѣ, се простирала на изтокъ до Искъръ, обгръщала цѣло Влашко, а сѣщо тѣй и смедеревската епархия въ Сърбия. Литургия служели на латински, а апостола и евангелието четѣли на славянски. Една отъ първитѣ грижи на софийскитѣ католишки епископи още отъ самото основаване на епископството била да покатоличатъ остатъцитѣ отъ богомилитѣ (павликяни). Следъ кжсото управление на *Павелъ Коешичъ*, дошълъ стариятъ *Стефанъ Кнежевичъ* (1677—1688). Въ 1688 г. кипровчани за свободолюбието си и за стремежа си да възстановятъ българското царство трѣбвало да заплатятъ съ пълната гибель на прекрасния имъ градъ. Сега Чипровци не е нищо друго, освенъ едно село съ 300 кжщи, прочуто съ килимарското си производство³⁰.

Въ *Никополъ* и въ 14 околни села още въ 1674 г. живѣли голѣмъ брой католици, които до срѣдата на XVII в. (стр. 300) сж били богомили и затова по-сетне постоянно ги наричали *павликяни*. Покатоличилъ ги около 1650 г. епископътъ на „Велика България“ *Филипъ Станиславовъ*. Изгоненъ отъ епархията си за непослушание, по-късно той поради застѣпничеството на пропагандата билъ простенъ и тогава именно покатоличилъ българитѣ около Никополъ. Той издалъ за епархията си въ 1651 г. въ Римъ български молитвеникъ, напечатанъ съ кирилски букви, чийто езикъ въпрочемъ е пълненъ съ сѣрбизми. Той съдържа апокрифното писмо на „Царъ Абагара“ до Христа, екзорцизми, молитви противъ главоболие, противъ женска безплодностъ и т. н.³¹ Станиславовъ умрѣлъ въ епархията си и оставилъ добра паметъ следъ себе си. За приемника му Матей Гундуличъ (1674) пише, че той едва ли ще може да задържи селата въ католичеството, особено поради грегорианския календаръ, чието въвеждане възбудило голѣмо незадоволство. Повечето отъ тѣзи селища въ началото на XVIII вѣкъ постигнала участъта на Кипровецъ. Четири католишки села има и до сега още около Свищовъ, гдето сжществуватъ постоянни спорове съ италианското духовенство³².

Въ източна България презъ XVII в. имало архиепископство, което носило римското название Марцианополъ (стр. 43). Резиденцията, обаче, на архиепископитѣ не билъ Преславъ (Ески-Стамбулъ), който отъждествявали тогава съ Марцианополъ³³, а *Бакау* въ Молдова. Епархията имъ обхващала Молдова, дубровнишкитѣ колонии въ Добруджа и срѣдна България; рѣкитѣ Серетъ и Искъръ били западнитѣ ѝ граници отъ къмъ софийското епископство. Първъ архиепископъ билъ *Маркъ Бандинъ* отъ Скопие (1643—1650),